

Ļeņingradas Dramas teatra viesizrādes

A. ČECHOVA „TRIS MĀSAS“

J. RUNCIS

Gadskārtējo viesizrāžu gaitā Rīgas skatītāji šovasar iepazīstas ar Ļeņingradas Dramas teatru. Dzimis Tēvijas kara gados, bargajā blokades laikā, šis kolektīvs ir pats jaunākais varoņpilsētas teatru salmē. 10 gados paveikts liels darbs, radītas nopietnas vērtības padomju skatuves mākslas laukā. Arī uz Rīgu teatris atvedis plašu, daudzpusīgu repertuāru: jaunās, aktuālās padomju lugas, kā arī nozīmīgus krievu un lietuvu klasiku darbus.

Par kolektīva mākslinieciskās meistarības kalvi kopš iestudēšanas — 1948. gadā — izvērties darbs ar Čechova dramu „Trīs māšas”. Šis iestudējums iegājis teatra repertuāra „zelta fondā”, piedzīvojis pāri par 100 izrāžu, radoša spraiguma pilnu to tagad skata arī rīdzinieki.

Vērojot, kā uz krievu skatuves attīstījusies Čechova dramaturģija, redzam divus nozīmīgus etapus. Pēc neveiksmēm Krievijas, kā arī citas Eiropas skatuves pirmo reizi Čechova lūgās slēptās dramatiskās un psiholoģiskās vērtības prātā atsegti gadsimtu mīļā Maskavas Dailē teatris, kas atrada šīs lūgās pulsējošās dzīves atklāšanai nepieciešamos, jaunos aktiera mākslas ieročus. Bet dzīves patiesīgums, noskaņas, kuras toreiz meklēja dailinieki, ir tikai daļa no Čechova lūgu bagātībām. Aso kritiku un smalko izsmieklīgu, ar kuru Čechovs vērsās pret sava laika vārģo, dzīves pārveidošanā nespējīgo inteliģenci, alkā pēc labākas dzīves — šos optimistiskos, dzīvi apģecinošos vadmotīvus pakāpeniski arvien spilgtāk atklāja tikai padomju teatris. Šai attīstības posmā pagrieziena nozīme ir „Trīs māšu” otrajam iestudējumam Maskavas Dailē teatru, kur šie vadmotīvi ieskanas daudz spēcīgāk nekā pirmajā uzvedumā. Šie Čechova lūgu motīvi uz padomju skatuves attīstās arvien tālāk. Tos meklējis arī Ļeņingradas Dramas teatris, mēģinot parādīt, nevis kā Čechovs apjūs mūsu sava laika sabiedrības sāpju un smelzdes pilnās noskaņas, bet gan kā viņš sacēlās pret tām, kā no stāda smieklīgā slāvokļa tos, kuri nespēj sabiedrībai dot atbildi viņas gaidās pēc labākas dzīves, un kā Čechovs uz šo dzīvi arvien neatlaidīgāk meklē jaunus ceļus.

Lai neieslīgtu noskaņu apjūsmošanā, viens no pamatnoteikumiem ir — atrast Čechova personāžu aktīvo pusi, parādīt nevis to, kā šie cilvēki slīgst garlaicībā un bezcerībā, bet gan — kā viņi mēģina izrautes no tās. Svarīgi ir atrast Čechova lūgu strāvojošo iekšējo darbību katrā vissīkākajā skatā, kā arī parādīt tās pārmaiņas, kuras notiek personu attiecībās visas lūgas darbības gaitā. Šai ziņā Ļeņingradas teatra kolektīvs režisora E. Gakela vadībā ir paveicis ļoti daudz. Uz skatuves pulsē ista, nemākslota dzīve, tā savā ritējumā iesalsta skatītājus un liek ne tikai izsekot lūgas notikumiem, bet arī dzīvot tiem līdz. Ir daudzi veiksmīgi — darbībā atrisināti momenti. Piemēram — Veršņina ierašanās I. Čellēnā. Te redzam māsu uzmanību pret viņu, jaunas un cerības par to, ko viņu klusajā dzīvē ienesīs šis atbraucējs no ilgotās Maskavas. Redzam arī, kā izturas Veršņins vēl pasvešajā namā — kā izmēģinās uzstāt sarunu, kā vēro māšas. Savdabīgi un Prozorovu mājas nikuļojošajai atmosfērai raksturīgi atrisināts Irinas vārda dienas brokastu sākums. Izrādē jūtams, ka aktieri mīl un prot cienīt vārdu uz skatuves, ka prot tēlaini un darbīgi runāt. Kā viens no labākajiem šajā ziņā ir Andreja Prozorova lomas tēlotājs V. Moļkovskis. Samocītas grības pilna ir viņa saruna ar māšām III Čellēnā, ar dziļu iztēles spēku viņš prot pateikt arī šo teikumu IV Čellēnā — „sleja paliek sleja”, — šo koncentrēto frazi, ar kuras palīdzību Čechovs, atsakoties no iepriekš lecerētā pagārā monologa, izsaka visu

Andreja sāpīgo un slēpta īgnuma pilno attiecību pret savu Natašu.

Taču iekšējās darbības atklāšanā vērojami arī trūkumi. Viena no teatra jaunās paaudzes aktrīsēm — G. Komarova, kas, tēlodama Irinu, veic savu pirmo līlo, atbildīgo lomu, apveltīta ar dziļu izjūtas spēju. Ļoti labi, jau aizlauzta, bet vēl spēcīgu ilgā pilna viņa noslēdz III Čellēnu, lūgdamās vecāko māsu tomēr braukt uz Maskavu. Taču jaunās aktrises tēlojumā pavid nepiepildītas, sakāpinātas vietas, kuras mēdz saukt par iekšējo stāvokļa jeb rezultāta parādīšanu. Tā I Čellēnā, stāstot doktoram par savām ilgām pēc darba, viņa tās deklarē bez saistības ar partneri, bez vēlēšanās saņemt atbildi. Arēji skaļa, nervoza, bet nepamatota, darbību neizraisoša ir viņas

rašanās ienes lielās pārmaiņas — māsu dzīvē, viņš pakāpeniski izraisa Mašas patiesas mīlestības jūtas. Viņš ir patīkams, maigs cilvēks, tomēr ar savu neauglīgo filozofiju Veršņins kopā ar Tuzenbachu pārstāv tieši to inteliģences slāni, kura piederīgie nav spējīgi dot atbildi uz jautājumu — kur mēlējama izeja no šaurības un tukšības, uz jautājumiem, kas nomoka Mašu, viņas māšas un sabiedrību. Izrādē Veršņins atklāts ļoti mērķtiecīgi — kā simpātisks, bet nevarīgs cilvēks. Arī Prozorovu namā, kur viņa prātojumam sākumā atrodas uzticīgi klausītāji, tie vēlāk zūd. Interesanto pretrunu — no vienas puses aizrautīgs runātājs, no otras — nogurdināti klausītāji — režija zīmīgi izcēlusi. Tās ir situācijas, kas Veršņinu zināmā mērā padara smieklīgu. Smieklīgu tai nozīmē, kādu smieklīgu savā mākslā spēja piešķirt Čechovs, izlietodams tos kā smalku, neredzamu tiklu, lai izceltu dienas gais-

mā dzīves mutuli peldošās parādības, kuras patiesībā ir dziļi traģiskas. Šis līnijas iezīmēšana līlī nopelni Staļina premijas laureāta F. Nikitina tēlojumam. Šaj virzienā pareizi novadīts arī Tuzenbacha tēls. Skatītājs pareizi uztver arī Soļonija žultaino cinismu, jo G. Arsenovs pratis parādīt, ka šis cilvēks nomoka ne tikai citus, bet arī pats sevi.

Treškārt — ļoti svarīgi ir izrādēs gaitā pareizi uztvert un noteiktā secībā līdz skatītājam aizvadīt visus tos notikumus, kas norisinās lūgā un kopsakarībā sāstāda lūgas sižetu. Čechova sižeti nav viegli atklājami, to iezīmēšana uz skatuves prasa nopietnu darbu. „Trīs māsu” galvenā sižeta līnija saistās ar Prozorovu nama pakāpenisko iznīkšanu, ar to, kā māšas, bet noteikti izspēz Natalija Ivanovna kopā ar nekauņīgo Protopopovu. Šo cilvēku mēs lūgā uz skatuves nemaz neredzam, bet ļoti svarīgi ir izrādēs gaitā radīt par viņu pilnīgu iespaidu, jo viņš kopā ar Nataliju pārstāv to rupjo cilvēku varu, kuri no dzīves izspēz maigās, dvēselē skaidrās māšas un viņu smalkjūtīgos, bet nevarīgos „brūnīniekus”. Izrādē jāmobilizē skatītāja doma pret šo negausīgo varu, kura tā laika Krievijā bija augošā buržuāzija. Māsu attiecības šaj virzienā iezīmētas ļoti pareizi. Visvairāk šī līnija atkarīga no Natalijas lomas — D. Volpertē savā tēlojumā radījis daudz spilgtu momentu, kas kopsakarībā skaidri iezīmē viņas stāju un rada arī skatītājos vajadzīgo reakciju. Bet tie galvenokārt ir atsevišķi, spilgti viņas rakstura īpašību (iedomība, varmācība) notikumi. Gribētos, lai Natalija aktīvāk piedalītos notikumos, lai viņa, piemēram, visa II Čellēna laikā, kaut arī slēpti, tomēr rosīgāk gatavotu paredzēto izbraukumu ar Protopopovu. Tagad šī sagatavotāja — zemteksta līnija mazāk izcelta, tāpēc nācās mazliet pārspīlēt pašu izbraukšanas momentu. Natalijas roku un gaumes ietekmi gribētos redzēt vairāk iespējamies arī nama iekārtojumā. Piemēram, II Čellēnā istabā vajadzēja būt vairāk pārvēdota, salīdzinot ar I Čellēnu. Mākslinieks M. Grigorjevs radījis gaumīgas, atturīgas, lūgas darbībā labi piekānotas dekorācijas, vairāk vajadzēja iezīmēt šīs Natalijas ievēlētās pārmaiņas. Vēl lūgā nozīmīgas ir Mašas un viņas vīra savstarpējās attiecības. Tās ar savu tēlojumu, sevišķi II Čellēnā noslēgumā, palīdz izcelt S. Jurjevskis.

Se aplūkotie nedaudzīkie deklarativie pasīvie momenti aktieru tēlojumos nebūt nenomāc režisora un kolektīva radītās, dzīves patiesīgumā pulsējošās izrādes iedarbīgo spēku. Vērsam uz šiem piemēriem talantīgā kolektīva uzmanību, lai līdzīgas parādības arvien pilnīgāk izskaustu turpmākajā darbā.

Otrs svarīgs priekšnoteikums, kas nosaka izrādes sekmes, ir režisora prasme izrādēs gaitā piešķirt idejiski pareizo ievirzi visiem tēliem, panākt, lai katru no viņiem pareizi uztvertu un novērtētu skatītājs. Šai ziņā ļoti nozīmīgs ir Veršņina tēls. Veršņina ie-



Maskavas Dramas un komedijas teatra aktrise T. Machova pie Rīgas Jūrmalas zvejniekiem. Attēlā: zvejnieku kolchoza „Uzvara” zvejnieks Aleksis Zagars, brigadieris Alfreds Fricfelds un Tatjana Machova. S. Singareva uzp.

GATAVOJOTIES „ZVEJNIEKA DĒLA” UZVEDUMAM MASKAVĀ

Maskavas Dramas un komedijas teatris nolēmis iestudēt Viļa Lāča romāna „Zvejnieka dēls” dramatizējumu (dramatizējuma autors — Krievijas PFSR Tautas mākslinieks Nikolajs Gorčakovs). Tā inscenēšana uzticēta Krievijas PFSR Nopelniem bagātajam māksliniekam Nikolajam Plotņikovam.

Kad aktrisei Tatjanai Michailovnai Machovai kļuva zināms, ka viņai „Zvejnieka dēla” izrādē būs jātēlo Anitas loma, viņa sāka ļoti nopietni, ar lielu atbildības sajūtu gatavoties šim uzdevumam. Aktrise uzmanīgi izlasīja romānu „Zvejnieka dēls”, kas savaldzināja viņu ne vien ar savu romantiku, bet arī ar latviešu zvejnieku dzīves spilgtu, realistisku notēlojumu, ar dziļu dramatismu, kas ir tik raksturīgs V. Lāča daiļdarbā parādītajai jūras zvejnieku — vienkāršo darba cilvēku cīņai pret saviem izmantotājiem un izsūcējiem buržuāziskajā Latvijā, un ar zvejnieku masas centieniem pēc labākas, gaišākas dzīves, kurā viņi būtu brīvi no ekspluatācijas jūga.

Bet krievu aktrise Tatjana Machova neaprobežojās ar to vien, ka rūpīgi iepazīs ar literatūru. Viņa nolēma dziļi un pamatīgi izstudēt zvejnieku dzīvi, tikties ar tiem personīgi un tādējādi gūt iespēju noskaidrot visus viņu interesējošos jautājumus. Sakarā ar to Machova atbrauca uz Latviju.

Kādu dienu pie kolchoza „Uzvara” Dubultu zvejas brigādes vīriem pienāca šlaida jauna sievietē. Viņa bija vienkārši ģērbusies, taču zvejniekiem uzreiz kļuva skaidrs, ka tā ir pilsētniece. Viņi pie sevis nodomāja, ka tā droši vien ir zīpkārīga vasarniece, kura aiz garlaicības atstājējusi līdz zvejniekiem apskatīties, ko tie dara. Un kad aktrise sāka ar zvejniekiem runāties, interesējoties par viņu dzīvi un darbu, viņi sākumā izturējās pret jauno paziņu gandrīz vai ar neuzticību, nelabprāt ielaidās sarunās. Taču jauno sievieti tas neatbaidīja, viņa nāca pie zvejniekiem katru dienu. Drīz vien viņa bija jau ļoti pazīstama ar izseno jūras arāju dzimtu pārstāviem — zvejnieku brigadierī Alfredu Fricfeldu un trim brālīšiem Zagariem — Ansi, Jēkabu un Aleksi, kā arī citiem. Pārliecinājusies, ka aktrise viņus apciemo ne jau tukšās zīnkārības dzīvē un izturā pret viņu darbu ar cieņu, zvejnieki sāka labprāt runāties ar Machovu, stāstīja viņai par savu dzīvi. Atsvešinātības ledus izkus, radās draudzība.

Tatjana Machova mācījās aust tiklus, iepazīs ar zvejnieku uzdevumiem, gatavojoties braucienam jūrā saklaku un mencu zvejā. Viņa bija krastmalā, kad zvejnieki pārbrauca ar lomu, iepazīs, kā zivis kūpina, iesalpo kastēs un iesāla mucas.

Bet zinātkarājam aktrisei nepietika arī ar to. Jāredz zvejnieki tieši jūrā, zvejas laikā, — nosprieda viņa. Un Tatjana Machova palūdza savus jaunus draugus paņemt viņu līdzī, kad tie dosies nakts zvejā pēc butēm. Motorlāvē viņi bija pavisam trīs cilvēki: brigadieris Alfreds Fricfelds — nesenā pagātnē Lielā Tēvijas kara dalībnieks, latviešu gvardes strēlnieku divīzijas karavīrs, gados par viņu krietni jaunākais zvejnieks Aleksis Zagars un aktrise Machova. Jaunā māksliniece ar lielu interesi vēroja zvejniekus. Sevišķi viņas uzmanību saistīja Aleksis Zagars — stalta auguma, spēcīgs, vīrišķīgs zvejnieks. Pēc pirmā acu uzmetiena, it īpaši uz sauszemes, varēja domāt, ka viņš ir druma rakstura, nerūmīgs vīrs. Bet, kad laiva bija izbraukusi klajā jūrā un Aleksis jutās nokļuvis savā elementā, jaunā zvejnieka seja pārvērtās, kļuva gaišāka. Palāvē viņi un droši viņš vadīja motorlaivu, cieši turot stūri savās rokās. Aleksis

izskatījās pēc ista jūras saimnieka. Kaut gan bija sacēlušies it prāvi viņi, motorlaiva, viņa stingrās rokas stūrēta, rotādamās pārvarēja tos, ne uz brīdi nenovirzoties no kursa.

Cetrās vietās zvejnieki iemeta tiklus, bet loms bija niecīgs. Vienu reizi tiklā bija pat izplēsti vairāki caurumi. Tad aktrise nedroši, it kā vainīga jūzdamās, uzrunāja zvejniekus:

— Jums neveicas... Tas, varbūt, tāpēc, ka manis dēļ zvejojat neistā vietā...

— Nē. Mēs neesam māpīcīgi, — smaidīdami atbildēja abi zvejas vīri.

Tūdaļ pat Aleksis ātri un veikli salāpīja tiklu, Pabeidzis šo darbu, viņš ievēroja, ka līdzbraucējai kļūst vēsi. Aleksis rūpīgi uzsedza Tatjanai Michailovnai uz pleciem savu daudz pieredzējušo, gar motoru darbojoties elļainu kļuvušo vatēto vamzi, bet brigadieris Fricfelds atdeva viņai savu brezenta apmetni. Zvejnieki no kādas viņiem vien zināmas paslēptuves izvilka pudeli ar siltu tēju, sadabūja maizi, šķīnķi un sāka viesmīlīgi cienāt savu brauciena biedri.

Bet tajā pašā laikā viņi neaizmīrsa arī darbu. Atkal izmeta tiklu, un šoreiz viņus gaidīja veiksmē. Nu zivis nāca istā straumē.

Kad vēl naktī Alekša Zagara meistariiski vadītā motorlaiva ar krietnu lomu devās atpakaļceļā, aktrises acu priekšā neviļus nostājās Viļa Lāča romāna varoņa Oskara Kļavus tēls un it kā saplūda ar Aleksi. Šis jaunais zvejnieks daudzējādā ziņā patiešām atgādināja Oskaru Kļavu: viņa spilgti iezīmējās drosmīgā, pašizlīdzīgā un cildenā zvejnieka dēla īpašības.

Laiva klusu apstājās patālā no krasta. Zvejnieki uzmanīgi iznesa savu ceļa biedri malā un atvadoties cieši paspēda roku savam jaunajam draugam.

Kad nākamajā dienā Tatjana Machova apciemoja brigādes zvejniekus, viņa ieraudzīja uz goda plāksnes, kur bija nosaukti sacensības pirmrindnieki, pašā pirmajā vietā Alekša Zagara vārdu. Šā gada pirmajā ceturksnī viņš bija izpildījis nozvejas plānu par 241 procentu un ar teicamiem panākumiem turpināja zveju, joprojām pārvēdot lielu lielos lomu.

„Brauciens uz Padomju Latviju, — stāsta aktrise Tatjana Machova, — tikšanās un sarunas ar latviešu zvejniekiem, latviešu sievietēm, Rīgas teatru un muzeju apciemojumi, sarunas ar aktieriem — „Zvejnieka dēla” izrādes dalībniekiem Latvijas PSR Valsts Akademiskajā Dramas teatru un ar tās inscenētāju — republikas Tautas mākslinieku Alfredu Amtmani-Brīti — paplašināja manu skatuves mākslinieces apvārni, padarīja mani bagātāku ar jaunrades pieredzi. Man — aktrisei, kurai jātēlo „Zvejnieka dēla” uzvedumā Anitas loma, it kā pavērs plašā grāmatas „Zvejnieka dēls” ietvari. Es sastapos ar Latvijas šodienas zvejniekiem, iepazīnos ar viņu dzīvi un darbu zvejnieku artēli. „Mūsu dienas, kad latviešu tauta ceļ savu brīvo un laimīgo dzīvi Staļina Konstitūcijas saulē, brālīgo padomju tautu lielajā saimē, pašos pamatos izmainījusies arī zvejnieku dzīve”. — rakstīja Vilis Lācis priekšvārdā sava romāna atkārtotajam izdevumam. Un es redzēju šo Padomju Latvijas zvejnieku izmainījušos, aizvien augšup ejošo dzīvi. Ar dziļu savijojumu es gatavojos atbildīgajam darbam, kas man veicams, testu dēļot Anitas lomu. Man ir liela vēlēšanās tuvināt šo tēlu padomju skatītājam. Es būšu laimīga, ja man izdosies patiesīgi atveidot uz krievu teatra skatuves apgaroto tēlu, ko radījis savā romānā Vilis Lācis.”

A. Krūmiņš

PROGRESIVĀS KINEMATOGRAFIJAS SKATE

Trīs nedēļas uz lielās kinozāles ekrānā Karlovi Varos demonstrēja daudzu zemju kinofilmas. Šeit notika tradicionālais, pēc skaita septītais, Starptautiskais kinofestivāls. Kino darbinieki: scenāristi, režisori, aktieri, kas bija atbraukuši uz festivālu, apmainījās darba pieredzē, apsprieda jautājumus, kas izvirzījušies kinomākslā, kura kalpo mieram un tautu draudzībai. Festivāla galvenā ideja bija cīņa par mieru, par jaunu cilvēku, par pilnīgu cilvēci.

Cehoslovākijas kinematogrāfijas darbinieki bija nodrošinājuši visu nepieciešamo festivāla sekmīgai norisei. Jaunīgu laiku pirms tā atklāšanas skaistā kurortpilsētā Karlovi Vari, kas slīgst dārzā un bulvaru zaļumā, uzposās. Lielākās ēkas izrotāja ar milzu plakātiem un to zemju valsts karogiem, kuru kinematogrāfija bija pārstāvēta festivālā. Pārī platajām ielām stiepās spilgti transparenti ar festivāla lozungiem.

Septītais Starptautiskais kinofestivāls saistīja plašas sabiedrības uzmanību. Karlovi Varos atradās Berlīnē notikušās Vispasaules Miera Padomes sestās dalībnieki, tie pašā laikā bija klāt ievērojamāko aviū un lielāko preses aģentūru pārstāvji. Valrākās Cehoslovākijas pilsētās Starptautiskā kinofestivāla laikā notika darbalaužu festivāli. Sajos masu festivālos demonstrēja labākās kinofilmas, kas bija parādītas Karlovi Varos, un runāja to radītāji.

Kinofestivāla rezultāti liecina par padomju kinomākslas vadošo lomu un radošajā darbā sasniegtajam uzvarām. Kultūras darbinieku dalrādēs starptautiskajā ēskatē bija iespējams vērtēt pārliecinoši, ka vislielākos panākumus gūst tāda māksla, kas ir saprotama un pieejama tautai, ledvesmo to varonveikumiem darbā, cīņai par miera lietu. To parādīja valrākū zemju filmas, kas tika demonstrētas festivālā.

Darbs, ko nācās veikt festivāla žūrijā, kurā ietilpa dažādu zemju pārstāvji, šogad bija sevišķi sarežģīts. Katrai premijai bija valrākū cienīgi pretendenti. Lai premijas piešķirtu, vajadzēja izraudzīties labākos darbus no labākajiem.

Festivāla augstāko balvu — **Lielo premiju** — izpelnījās padomju kinofilma «Neizmirstamais 1919. gads». «Miera premija» piešķirta filmai par Trešo Vispasaules jaunatnes un studentu festivālu Berlīnē — «Mēs par mieru», ko draudzīgā sadarbībā radījuši padomju un vācu kinodarbinieki. Filma atstāja uz festivāla dalībniekiem ārkārtīgi lielu iespaidu. Tās demonstrējumu bieži pārrauca vētrāni aplausi. Festivālā valrākūrti uzsvēra, ka šis darbs ir nozīmīgs ieguldījums tautu draudzības nostiprināšanā, jauns pierādījums tam, ka kinomāksla var

sniegt ievērojamu palīdzību cīņā par mieru. Par darbu, kas veikts, radot filmu «Tarass Sevčenko», kurā spilgti pastāstīts par dižā ukraiņu tautas izcilnieka-tribuna dzīvi un cīņu, piešķirts īpašs goda diploms mirušajam režisoram I. Savčenko. Bez tam vienā no četrām festivāla premijām par izpildījumu ieguva S. Bondarčuks, kas tēloja filmā Tarasa Sevčenko lomu.

Padomju kinofilmas «1952. gada Pirmāis Maījs Maskavā», «Visums», «Padomju Gruzijā», «Sarmiko» izpelnījās premijas, kas bija paredzētas labākajai dokumentālajai reportāžas filmai, zinātniskajai, krāsainajai un multiplikācijas filmai. Šo Starptautiskā kinofestivāla galveno premiju piešķiršana padomju filmām modināja ikvienā padomju cilvēkā dibinātu lepnumu par mūsu mākslu.

Cīņa par savas dzimtenes brīvību, pret amerikāņu imperialismu un tautas lenalidniekiem caurstrāvo lielās kiniešu tautas kinematogrāfijas darbus. Filma «Tautas karavīri» kopā ar cīnītājas Korejas filmu «Atkal uz fronti», būdamas atšķirīgas leceres un sižeta ziņā, savdabīgas aktieru tēlojumā, kā arī režisoru un operatoru darba ziņā, — saņēma «Brīvības cīņas premiju». Augstu novērtētas arī dokumentālās filmas «Pretojiēties Amerikai, atbalstiet Koreju» un «Cīnītāja Vjetnamā». Kolektīvi, kas radījuši šīs filmas, atradās aktīvās armijas frontes vienību pirmajās rindās, pārvāvēja visas kaujas gāļu grupības, dzīvoja kopā ar karavīriem, bet viens no operatoriem — Jan Štēns krita frontē filmēšanas laikā. Festivāla dalībnieki piecēlošies godināja viņu piemipu. Par kiniešu kinematogrāfijas meistariības pierādījumu liecina vēl divas premijas: par scenāriju kinofilmai «Stepju dēls» un par kinofilmas «Sarkanais karogs pār Zālo klini» uzņemšanu.

Ārkārtīgi grūtos apstākļos strādā Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas kino darbinieki. Viņu filmas, kas stāsta pasaulei patiesību par notikumiem Korejā ir jauns pierādījums tam, ka nekādas grūtības nespēj salauzt varonīgo Korejas tautu. Lielā korejiešu dokumentālā filma par bakterioloģisko karu ir bargs apvainojums, kas vērstis pret amerikāņu agresoriem. Kinooperatori uzņēmuši filmā sakropulotus sliedžu un bērnu ķermeņus, kuru apdedzinājis nāpālis vai kas mirst no briesmīgām slimībām, kuru bacilā izperināti amerikāņu laboratoriju klāsumā. Filma stāsta par pasākumiem, kurus veicusi Korejas tauta cīņai pret

MICHAELS CIAURELI,
PSRS Tautas mākslinieks

jaunajām briesmām. Korejiešu ārstiem palīdz Kinas un tautas demokrātiskās zemju medicīnas darbinieki. Filmā parādītas visas pasaules darbalaužu daudzā protesta demonstrācijas pret amerikāņu mezonībām. Savijpojošās korejiešu dokumentālās filmas apbalvotas ar kara reportāžas premiju.

Stingri un droši nostājusies uz socialistiskā realisma ceļa tautas demokrātiskās zemju kinomāksla. Cehoslovākijā, Polijā, Ungarijā, Rumānijā, Bulgārijā un Albānijā izauģuši spējīgi režisori, operatori, aktieri.

Sajā sakarībā īpaši gribas atzīmēt festivāla organizētāju — tautas Cehoslovākijas kinematogrāfijas mākslas pārstāvju panākumus. Cehoslovākijas kinematogrāfija reprezentējas festivālā ar valrākūiem ievērojamām darbiem. To vidū viens no visspilgtākajiem ir jaunā režisora Staļina premijas laureāta Vladimira Vlčeka filma «Rit visur dejos». Šī filma mākslinieciskā formā stāsta par trim jaunatnes un studentu festivāliem Prāgā, Budapeštā un Berlīnē, par jauno Cehoslovākijas jaunatni, par pasaules jaunatnes pleaugošo solidaritāti cīņā par mieru. Filma ir smalks humors, tajā saglabāts cehoslovāku nacionālais kolorīts. Krāsainā kinofilma «Rit visur dejos» izpelnījies vienu no kinofestivāla galvenajām premijām — «Tautu draudzības premiju».

Jau kopā seniem laikiem Cehoslovākija ir slavēta ar savu lellu teātri. No valrākūm lellu filmām starptautiskā žūrija apbalvojusi ar premiju filmā «Putnu salas apslēptās bagātības». Tāpat apbalvota ar premiju par filmu bērniem kinofilma «Lepnā princese», ar Cehoslovākijas miera piekritēju komitejas premiju — krāsainā dokumentālā filma «Uzvaras maršs» un ar premiju par multiplikācijas filmu — skaistā krāsainā filma «Ābele ar zelta ābolleem».

Aktīvi risina mūsdienu tematiku Ungārijas kinematogrāfisti. Filma «Kaujas kristības», kas spilgti un pārliecinoši stāsta par jaunā cīņu pret vācu Ungārijas laukos mūsu dienās, izpelnījies «Darba premiju». Vienkāršus un skaidrus mākslinieciskos līdzekļus izlietojuši inscenētāji filmās «Zemmelveiss» un «Varonīgā jaunatne». Filma «Zemmelveiss», kas stāsta par ungāru ievērojamāko ārstu dzīvi un neatlaidīgo darbu, ieguvis biogrāfisko filmu premiju. Kinofilma «Varo-

nīgā jaunatne» parādīta korejiešu bērnu dzīve un gādība par viņiem tautas Ungarijā. Šis darbs apbalvots ar premiju par audzināšu filmu. Bez tam Ungārijas kinematogrāfija saņēma premijas par muzikālo filmu «Erkels» un par dokumentālo filmēšanu dabas skatu filmā «Mūsu ezeru dzīve».

Sekmīgi reprezentējas starptautiskajā kinofestivālā Polijas kinematogrāfija. Filma par poļu ģenālo komponistu Frederiku Šopenu — «Šopena jaunība» — saņēma biogrāfisko filmu premiju. Premija par īsfilmu, ņemot vērā sižetu, piešķirta kinofilmai «Censtochova» — par metalurģisku rūpniecību cīņā tautas Polijā. Bez tam vēl poļu kinematogrāfistiem izsniedza goda diplomu par filmu «Brīnumis pie dzirnāvām», bet aktieris Jans Cečerskis saņēma premiju par vecā strādnieka lomas tēlojumu kinofilma «Pirmās dienas».

Tikai otru reizi piedalījās starptautiskajā kinofestivālā ar savām mākslas filmām Rumānijas un Bulgārijas kino darbinieki. Bulgāru filma «Rīts par dzimteni» atspoguļo jaunatnes dzīvi socialistiskā jaunceltņēs Bulgārijā. Filma izpelnījās speciālo goda diplomu. Otrā bulgāru mākslas filmā «Danka» galvenais varonis ir strādnieku šķīra. Fabrikā darbā atnākušās vienkāršās zemnieku meitenes lomu ar lielu precīlātību tēlo jaunā aktrise Milka Tulikova, kura vispār pirmo reizi piedalījās filmas uzņemšanā. Viņai piešķirta premija par tēlojumu. Politiski asā kinofilma «Nodevēju seja», kas atmasko Tito klieks manevrus pret tautas Bulgāriju, ieguva publicistiskās dokumentālās filmas premiju. Kinofilma «Mitrja Kokors», kas inscenēta pēc rakstnieka Michaila Sadovjanu tā pašā nosaukuma romāna, ir ievērojams Rumānijas kinematogrāfijas darbs. Festivālā tā izpelnījās vienu no galvenajām premijām — «Socialā progresa cīņas premiju».

Festivālā premijas ieguvas Vācijas Demokrātiskās Republikas trīs filmas, kas vēltītas šodienas Vācijai. Vācu tautas cīņa pret amerikāņu okupāciju, pret jauna kara kurinātājiem ar lielu māksliniecisku spēku parādīta kinofilma «Nelūgtie viesi». Kopā ar padomju kinofilmu «Mēs par mieru» tai piešķirta «Miera premija». «Sievietes liktenis» ir pirmā krāsainā filma, kas radīta Vācijas Demokrātiskajā Republikā par mūsdienu tematu. Par šīs filmas režiju izpelnījās premiju Zlatans Dūdovs. Kinofilma «Vilhelms Pīks — mūsu prezidents», kas izpelnījās biogrāfisko dokumentālo filmu premiju,

dzīvi un interesanti atspoguļo Vācijas Demokrātiskās Republikas prezidenta biogrāfiju un iepazīstina ar Vācijas komunistiskās partijas vēsturi, ar vācu tautas cīņu par mieru un par vienotu, demokrātisku, mieru mīlošu Vāciju.

Pirmo reizi starptautiskajā kinofestivālā šogad piedalījās Mongolijas Tautas Republikas kinematogrāfija un Albānijas kinematogrāfija. Muzika filmai «Mongolijas Tautas Republika» un albaņu kinofilma «Slavas ceļš» festivālā izpelnījās apbalvojumus.

Lielas grūtības nākas pārvarēt savā darbā kapitalistisko un koloniālo zemju progresīvās kinematogrāfijas pārstāvjiem. Viņiem nav līdzekļu, valdības bieži jo bieži izvelo tādas apstākļus, kas nav panesami radošā darbā darītājam. Taču, neraugoties uz to, progresīvie kino darbinieki, ar tautas palīdzību, savācot līdzekļus ziedojumu veidā, rada filmas, kas kalpo cīņai par mieru.

Indiešu kinofilma «Babla» parādīta darbalaužu nabadzība un trūkums. Tajā drosmīgi atspoguļoti indiešu tautas centieni uzlabot savas dzīves apstākļus. Filmai piešķirta «Socialā progresa cīņas premija». Speciālo goda diplomu saņēma izcilais franču režisors Klods Otan-Lara par talantīgās filmas «Sarkanā taverna» radīšanu, kas ir asa satīra par franču klerikāliem, un indoneziešu filma «Kropilis», kurā parādīta to bērnu smagā dzīve, kas karā zaudējuši vecākus. Premiju par režiju saņēma režisors Karlo Licani (Itālija) par filmu «Uzmanību, bandīti!» Tā stāsta par itāliešu tautas varonīgo cīņu pret fašismu, par Itālijas nacionālo neatkarību. Premija par tēlojumu piešķirta franču aktierim Pjeram Frenē, kas radījis pagājušā gadsimta progresīvā franču pedagoga un zinātnieka dzīvi tēlo kinofilma «Fabrikants». Premiju par īsfilmu, ņemot vērā scenāriju, ieguva urugvajiešu filma «Hose Artigass» — par Urugvajes nacionālā varoņa dzīvi, par viņa cīņu par dzimtās zemes brīvību un nacionālo neatkarību. Bez tam goda diplomu piešķirti angļu filmai «Baltie gaiteni» un holandiešu filmai «Muzikas instrumenti».

Vienā no festivāla pēdējām dienām tā dalībnieki pieņēma aicinājumu visas pasaules kino darbiniekiem.

Festivāla slēgšanas svinīgajā ceremonijā runāja Cehoslovākijas premjerministrs A. Zapotockis.

Septītais Starptautiskais kinofestivāls vērtēzli parādīja, ka visiem progresīvajiem kinodarbiniekiem ir vienī mērķi, vienī uzdevumi: cīņa par mieru, par cilvēces labāku nākotni.

(No laikraksta «Pravda»
6. augusta numura)

Premiju piešķiršana Starptautiskajā kinofestivālā Karlovi Varos

Padomju kinematogrāfijas panākumi

3. augustā Karlovi Varos 7. Starptautiskajā kinofestivālā notika svinīga premiju un diplomu pasniegšana.

Cehoslovākijas premjerministrs A. Zapotockis teica runu, ko klātesošie valrākūrt pārrauca aplausiem. Zapotockis uzsvēra 7. Starptautiskā kinofestivāla lielo politisko un kultūralo nozīmi un novēlēja tā dalībniekiem jaunus panākumus, realizējot festivāla idejas, kas izteiktas lozungā: «Par mieru, par jaunu cilvēku, par pilnīgāku cilvēci».

Pēc tam runāja Starptautiskā kinofestivāla žūrijas priekšsēdētājs, Muzikālās kultūras akadēmijas rektors Prāgā M. Broušils, sīki raksturojot ar festivāla premijām un goda diplomiem apbalvotās filmas. Broušils sevišķi uzsvēra padomju kinematogrāfijas izcilā darbu — filmas «Neizmirstamais 1919. gads» mākslinieciskās vērtības. Tā ir augsti iedziedā filma, kurā izpaužas liela mākslas meistarija; tā spilgti raksturo vēsturisko Lepnā Staļina laikmetu un ar savu revolucionāro spēku pilnīgi atbilst mūsdienu garam. Padomju kinomāksla, teica Broušils, ir parāģis visas pasaules progresīvajai kinematogrāfijai un šajā festivālā no jauna demonstrējuši savu nepārspēto mākslas līmeni. Broušils atzīmēja Kinas Tautas Republikas, tautas demokrātiskās valstu un Vācijas Demokrātiskās Republikas kinematogrāfijas izcilos panākumus.

Sākās apbalvojumu pasniegšana. Padomju kinodarbinieku delegācijas vārda Staļina premijas laureāts režisors Ciaureli saņēma no premjerministra A. Zapotocka festivāla augstāko apbalvojumu — «Lielo premiju», ar ko apbalvota filma «Neizmirstamais 1919. gads». Zālē atskanēja vētrāni aplausi. Bija dzirdami saucieni «Lai dzīvo Padomju Savienība!»

Pēc tam pasniedza citas premijas,

kas Starptautiskajā festivālā piešķirtas labākajām filmām.

To skaitā ir «Miera premija», kas piešķirta Padomju Savienības un Vācijas Demokrātiskās Republikas kinematogrāfijas darbam — dokumentālā mākslas filmai «Mēs par mieru». Ar «Miera premiju» apbalvota arī Vācijas Demokrātiskās Republikas filma «Nelūgtie viesi».

«Brīvības cīņas premija» piešķirta Kinas Tautas Republikas filmai «Tautas karavīri» un Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas filmai «Atkal uz fronti».

«Tautu draudzības premija» piešķirta Cehoslovākijas krāsainai filmai «Rit visur dejos».

«Darba premija» — Ungārijas filmai «Kaujas kristības».

«Socialā progresa cīņas premija» — Rumānijas filmai «Mitrja Kokors» un Indijas filmai «Babla».

Kara reportāžas premija — Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas hronikālam un dokumentālajam filmām, starp citu, arī dokumentālajai filmai, kas atmasko amerikāņu imperialistu rīcību — bakterioloģisko ieroču lietošanu Korejā.

Biogrāfisko filmu premijas — Polijas filmai «Šopena jaunība» un Ungārijas filmai «Zemmelveiss».

Muzikālo filmu premija — Ungārijas filmai «Erkels».

Cehoslovākijas miera piekritēju komitejas premija — Cehoslovākijas krāsainā dokumentālā filmai «Uzvaras maršs».

Speciāls goda diploms piešķirts pēc

ram Savčenko par filmu «Tarass Sevčenko». Ar speciāliem goda diplomiem apbalvoti arī franču režisors Klods Otan-Lara par filmu «Sarkanā taverna», bulgāru filma «Rīts par dzimteni» un indoneziešu filma «Kropilis».

Premijas par režiju piešķirtas itāliešu režisoram Karlo Licani par filmu «Uzmanību, bandīti» un vācu režisoram Zlatanam Dūdovam par filmu «Sievietes liktenis».

Premija par scenāriju — Kinas Tautas Republikas scenāristam Van Čen-čži par filmu «Stepju dēls» («Iekšējās Mongolijas tautas uzvara»).

Premija par filmēšanu — Kinas Tautas Republikas operatoram Fin Si-čzi par filmu «Sarkanais karogs pār Zālo klini».

Premija par muziku filmai «Mongolijas Tautas Republika» — mongoļu komponistam Gončik-Sumla.

Premijas par tēlojumu piešķirtas: padomju kinomāksliniekam Sergejam Bondarčukam par Tarasa Sevčenko lomas izpildīšanu tā pašā nosaukuma filmā, bulgāru kinomāksliniecei Milcai Tuikovai par galvenās lomas izpildīšanu filmā «Danka», franču kinomāksliniekam Pjeram Frenē — par progresīvā franču pedagoga un zinātnieka lomas izpildīšanu filmā «Fabrikants», poļu kinomāksliniekam Janam Čečerskim — par strādnieka Pleva lomas izpildīšanu filmā «Pirmās dienas».

Premija, kas paredzēta dokumentālajai filmai par darbalaužu brīvības un miera cīņu, piešķirta Kinas Tautas Republikas filmām «Pretojiēties Amerikai, atbalstiet Koreju» un «Cīnītāja Vjetnamā».

Premija par biogrāfisko dokumentālo filmu — Vācijas Demokrātiskās Republikas filmai «Vilhelms Pīks — mūsu prezidents».

Premija par dokumentālo reportāžas filmu — padomju krāsainai filmai «1952. gada Pirmāis Maījs Maskavā».

Premija par publicistisku dokumentālo filmu — bulgāru filmai «Nodevēju seja», kas atmasko tītoviešu fašistu un imperialistu dienderu nodevīgo klieki.

Premija par zinātnisku filmu — padomju krāsainai filmai «Visums».

Premija par audzināšu filmu — Ungārijas krāsainai filmai «Varonīgā jaunatne».

Premija par īsfilmu, ņemot vērā scenāriju, — Urugvajes filmai «Hose Artigass».

Premija par īsfilmu, ņemot vērā sižetu, — poļu filmai «Censtochova».

Premija par lellu filmu — cehoslovāku krāsainajai filmai «Putnu salas apslēptās bagātības».

Premija par multiplikācijas filmu — padomju krāsainai filmai «Sarmiko» un Cehoslovākijas krāsainai filmai — «Ābele ar zelta ābolleem».

Premija par filmu bērniem — cehoslovāku mākslas filmai «Lepnā princese».

Premija par krāsainu filmu — padomju dokumentālajai filmai «Padomju Gruzijā».

Premija par dokumentālās filmas uzņemšanu — Ungārijas kinooperatoram Istvanam Gomoki-Nadlam par dabas skatu filmu «Mūsu ezeru dzīve».

Goda diplomu piešķirti — Polijas filmai «Brīnumis pie dzirnāvām», Anglijas mākslas filmai «Baltie gaiteni», Cehoslovākijas mākslas filmai «Laza mōstā», Cehoslovākijas mākslas filmai «Lielās dēkas», Albānijas pilnmetražas dokumentālajai filmai «Slavas ceļš», Vācijas Demokrātiskās Republikas instruktāžas filmai «Brīvās kustības», Holandes dokumentālajai īsfilmai «Muzikas instrumenti» un Cehoslovākijas īsfilmai «Marija Justīnova».

Svinīgās sēdes dalībnieki piecēlošies godināja karā nonāvēto Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas kinooperatoru un mirušā padomju kino-režisora Igora Savčenko piemipu.

Starptautiskā kinofestivāla žūrijas vārda Broušils iepazīstināja klātesošos ar aicinājumu visas pasaules kinodarbiniekiem. Šo aicinājumu kinofestivāla dalībnieki pieņēma mītiņā iepriekšējā dienā.

Nobeigumā Broušils sumināja Cehoslovākijas republikas prezidentu Klementu Gotvaldu un visu zemju darbalaužu vadoni, skolotājus un draugu, miera karognesēju visā pasaulē — Josifu Visarionoviču Staļinu, Zālī pāršāla vētrānas ovācijas. Visi klātesošie piecēlās un sauca:

«Lai dzīvo biedrs Staļins!»,
«Staļins — Gotvalds — miers!».

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk reizi nedēļā. Redkoģeģija: J. Sudrabkalns (atbildīgā redaktora v. i.); A. Grigulis, N. Grīnfelds, I. Kreituse, J. Loganovskis (atb. redaktora v.), J. Meiģa, K. Plūksne. Redakģijas adrese: Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas stundas no plkst. 10—14. Numurs maksā 40 kap. Abonēģanas maksa Rģb 20,80 gadā. Abonentus pieņem «Preses apģvienģba» Rģģā, Kģrova ielā 41/43. Izdevēģis Latvģjas laikrakstu un žurnālu izdevniecģiba Rģģā, Blaumaģa ielā 38/40. Īsģiests Latvģjas PRRT Ī. tipografģģā, Blaumaģa ielā 38/40. JT 41219